



جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی
شورای عالی برنامه ریزی

مشخصات کلی ، برنامه و سرفصل دروس دوره کارشناسی

ارشد الهیات و معارف اسلامی در پنج رشته :

۱- علوم قرآن و حدیث

۲- فقه و مبانی حقوق اسلامی

۳- فلسفه و حکمت اسلامی

۴- ادیان و عرفان

۵- تاریخ و تمدن ملل اسلامی

کمیته تخصصی الهیات و معارف اسلامی

گروه علوم انسانی



مصوب دویست و سی امین جلسه شورای عالی برنامه ریزی

۱۳۷۰/۱۰/۱

مورخ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

برنامه آموزشی

دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی

گروه : علوم انسانی
رشته : الهیات و معارف اسلامی
دوره : کارشناسی ارشد
کمیته تخصصی : الهیات و معارف اسلامی
شاخه :
کدرشته :

شورای عالی برنامه ریزی در دوپست وسی امین جلسه

مورخ ۱۳۷۰/۱۰/۱ بر اساس طرح دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی که توسط کمیته الهیات و معارف اسلامی گروه علوم انسانی شورای عالی برنامه ریزی تهیه شده و به تأیید این گروه رسیده است. برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) بشرح پیوست تصویب کرد و مقرر میدارد:

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند لازم الاجرا است.

الف: دانشگاهها و موسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت فرهنگ و آموزش عالی اداره میشوند.

ب: موسساتی که با اجازه رسمی وزارت فرهنگ و آموزش عالی و براساس قوانین، تاسیس میشوند و بنابراین تابع مصوبات شورای عالی برنامه ریزی میباشند.

ج: موسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل میشوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.



ماده ۲) از تاریخ ۱۳۷۰/۱۰/۱ کلیه دوره‌های آموزشی و برنامه‌های مشابه مؤسسات در زمینه کارشناسی ارشد و الهیات و معارف اسلامی در همه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی منکور در ماده ۱ منسوخ میشوند و دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی یادشده مطابق مقررات میتوانند این دوره را دایر و برنامه جدید را اجرا نمایند.

ماده ۳) مشخصات کلی و برنامه درسی و سرفصل دروس دوره : کارشناسی ارشد و معارف اسلامی در سه فصل جهت اجرا به وزارت فرهنگ و آموزش عالی ابلاغ میشود.
رای صادره دویست و سی امین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۱۳۷۰/۱۰/۱

در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد و الهیات و معارف اسلامی در رشته:
۱- علوم قرآن و حدیث ۲- فقه و مبانی حقوق اسلامی ۳- فلسفه و حکمت اسلامی
۴- ادیان و عرفان ۵- تاریخ و تمدن ملل



۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود با اکثریت آراء بتصویب رسید.
۲) برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رای صادره دویست و سی امین جلسه شورای عالی برنامه‌ریزی مورخ ۱۳۷۰/۱۰/۱ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی صحیح است بمورد اجرا گذاشته شود.

مورد تأیید است
دکتر مصطفی معین
وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت : به معاونت آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی جهت اجرا ابلاغ میشود.

سید محمد کاظم نائینی
دبیر شورای عالی برنامه‌ریزی

بسمه تعالی

برنامه ، سرفصل دروس و منابع درسی
دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی

فصل اول - مقدمه :

کمیته برنامه ریزی الهیات و معارف اسلامی به منظور تحقق اهداف شورای عالی برنامه ریزی و با عنایت به نیازهای آموزشی ، پژوهشی و کاربردی - در زمینه های فرهنگی ، اجتماعی ، تربیتی ، ارشادی ، تبلیغی ، قضائیه و سیاسی جمهوری اسلامی ایران ضروری دانست که با ملحوظ داشتن طرق رفیع نیازهای مذکور ، برنامه های درسی دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی را که حلقه مهم و اصلی اتصال دوره کارشناسی و دکتری به شمار می آید ، با توجه به دگرگونیهایی که توسط این کمیته و با تصویب شورای عالی برنامه ریزی در این دو مقطع به عمل آمده مورد جرح و تعدیل کامل قرار دهد و برنامه و سرفصل دروس و منابع درسی کارشناسی ارشد در پنج رشته تخصصی (علوم قرآن و حدیث ، فقه و مبانی حقوق اسلامی ، کلام و فلسفه اسلامی ، ادیان و عرفان ، تاریخ و تمدن ملل اسلامی) متناسب و منطبق با اهداف برنامه های گسترش و پیشرفت کشور در زمینه های مزبور باز بینی و باز نویسی نماید .

اهداف و مشخصات کلی برنامه ، سرفصل دروس و منابع این دروس که به

تصویب کمیته برنامه ریزی الهیات رسیده بدین شرح است :

۱ - تعریف و اهداف : دوره کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی حلقه اصلی اتصال دوره های کارشناسی و دکتری این رشته ها در نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران است که به منظور تحقق اهداف اساسی زیر به خدمات فرهنگی - آموزشی خویش ادامه می دهد :



- ۱-۱- تربیت و تامین مربیان و مدرسان متخصص جهت جذب در دوره های کارشناسی و کاردانی دانشگاهها و دیگر موسسات آموزش عالی کشور .
- ۱-۲- تربیت قضات و کادرهای متخصص در مسائل حقوق و فقه اسلامی جهت جذب در دادگستری و دیگر نهادهای مشابه بر اساس مصوبات مجلس شورای اسلامی
- ۱-۳- تربیت و تامین محقق در زمینه مطالعات و تحقیقات اسلامی در رشته های قرآن و حدیث ، تاریخ و تمدن اسلامی ، حکمت و کلام اسلامی و عرفان و ادیان .
- ۱-۴- تامین نیروی لازم و متخصص برای خدمت در رایزنیها و نمایندگیهای فرهنگی در خارج از کشور .
- ۱-۵- فراهم ساختن امکانات برای ارتقای سطح علمی و فرهنگی کارشناسان و صاحب منصبان دستگاهها و سازمانهای دولتی در زمینه مطالعات اسلامی .
- ۱-۶- افزایش امکان گزینش مطلوبتر دانشجویان برای دوره های دکتری رشته های پنجگانه الهیات .
- ۱-۷- جذب داوطلبان مطالعات و تحقیقات اسلامی از کشورهای دیگر جهان .
- ۱-۸- فراهم کردن زمینه و امکانات تحصیل علوم و معارف اسلامی برای علاقمندانی که امکان کسب این علوم و معارف در حوزه های علمیه برای آنان وجود ندارد .

بند هشتم اهداف مذکور اجمالاً " به این نکته مهم و قابل توجه اشاره دارد که کیفیت ، روش ، زمینه ، مقدمات ، طول دوره تحصیل و نحوه پذیرش و گزینش داوطلبان ورود به حوزه های علمیه و دانشگاهها بایکدیگر متفاوت است و هرچند به برکت انقلاب پر بار اسلامی روابط بالنسبه نزدیکی میان این دو برقرار شده و گامهای بسیاری برای وحدت این نهادها برداشته شده ، ولی جامعه اسلامی ایران - همچنان به خدمات سازنده و ضروری آنها نیاز دارد ، زیرا شیوه های درس و بحث - دانشگاهها که غالباً " منطبق باشیوه های دانشگاهی جهان امروز است و اصول



متبع در حوزه‌ها که مبتنی بر سنت‌های چندصد ساله جهان اسلام است هر يك نظریه اهداف خاص خود دارند که حصول آن اهداف جز از طریق شیوه‌ها و سنت‌ها و نیز محیط مناسب خویش امکان پذیر نیست. تربیت فقهای برجسته تا نیل به مقام شامخ مرجعیت، وصول به درجه خبرویت در فقه و احراز سمت امامت جمعه و جماعت جز از طریق تعلیم و تعلم در حوزه تحقق نمی‌یابد. در مقابل، تربیت و تامین نیروهای انسانی متخصص در علوم اسلامی نیز که بتوانند نیازهای سازمانها و نهادهای دولت جمهوری اسلامی ایران را در چهارچوب قوانین و مقررات اداری و متناسب با مسائل علمی - فرهنگی جهان امروز مرتفع سازد، در دانشگاهها و موسسات عالی صورت می‌پذیرد. بنابراین وجود و حضور دوره‌های دانشگاهی الهیات و معارف اسلامی در کنار حوزه‌های علمی قم، مشهد و ... مکمل یکدیگر و هر يك تامین کننده بخشی مهم از نیازهای علمی، فرهنگی، روحی و معنوی جامعه اسلامی ایرانند.

۲. طول دوره و شکل نظام:

مطابق مصوبات شورای عالی برنامه‌ریزی طول این دوره سه سال خواهد بود.

۳. واحدهای درسی:


۳۸ واحد شامل ۲۸ واحد درس تخصصی و ۴ واحد رساله تحقیقی.

تهیه کنندگان:

- ۱- دکتر علی مهدی زاده
- ۲- دکتر سید محمد باقر حجتی
- ۳- دکتر علیرضا فیض
- ۴- دکتر نجفقلی حبیبی
- ۵- دکتر هادی عالم زاده



ب: جدول دروس دوره کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی - شاخه فقه و مبانی حقوق اسلامی

کد درس	نام درس	تعداد واحد	ساعت		پیشنیازها
			جمع	نظری / عملی	
۱۹	احادیث فقهی	۲	۳۴	۳۴	
۲۰	زبان خارجی ۱	۲	۳۴	۳۴	
۲۱	" " ۲	۲	۳۴	۳۴	
۲۲	آیات الاحکام	۲	۳۴	۳۴	
۲۳	مباحث اصول ۱	۴	۶۸	۶۸	
۲۴	" " ۲	۴	۶۸	۶۸	
۲۵	" " ۳	۲	۳۴	۳۴	
۲۶	قواعد فقه ۱	۲	۳۴	۳۴	
۲۷	" " ۲	۲	۳۴	۳۴	
۲۸	فقه استدلالی ۱	۴	۶۸	۶۸	
۲۹	" " ۲	۴	۶۸	۶۸	
۳۰	" " ۳	۲	۳۴	۳۴	
۳۱	فقه تطبیقی	۲	۳۴	۳۴	
۳۲	رساله	۴			
					
جمع		۲۸	۵۷۸	۵۷۸	

رقم _____ ل دروس



احادیث فقہی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنائی با سنت که یکی از ادله اربعه است و کیفیت استنباط

حکم فقہی از سنت •

سرفصل دروس :

درحدودچهل حدیث از احادیث احکام

منابع اصلی درس:

وسائل ، کافی



منابع فرعی درس:

وافی ملامحسن فیض و مرآت العقول مجلسی •

زبان عمومی (۱)

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : قادر ساختن دانشجویان کارشناسی ارشد به استفاده از متون

انگلیسی مربوط به مطالعات اسلامی

سرفصل دروس :

مقاله بیت المال ، مقاله قاضی ، مقاله بگرامکه مقاله جمعه ،

فلسطین و مقاله جامعه



زبان عمومی (۲)

- تعداد واحد : ۲
- نوع واحد : نظری
- پیشنیاز :
- هدف : قادر ساختن دانشجویان کارشناسی ارشد به استفاده از متون انگلیسی مربوط به مطالعات اسلامی
- سر فصل دروس :

مقالات اسلام ، ایران (قسمت ادیان و مذاهب) ، غزالی (محمد بن محمد)
والا زهر .



آیات الاحکام

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنائی با کتاب و آیات احکام فقهی و نحوه استنباط احکام

درآیات .

سرفصل دروس :

آیات از عقود و ایقاعات

منابع اصلی درس:

کنز العرفان فاضل مقداد .

منابع فرعی درس:

رَبْدَةُ الْبَيَانِ فِي أَحْكَامِ الْقُرْآنِ ، مقدس اردبیلی .



مباحث اصول ۱

تعداد واحد :	۴
نوع واحد :	نظری
پیشنیاز :	
هدف :	آشنائی بامبانی استنباط احکام و تحصیل قدرت بر آن

سر فصل دروس :

مباحث مفاهیم ، عام و خاص ، مطلق و مقید ،
مجمّل و مبین ، امارات .

منابع اصلی درس :

اصول الفقه استاد مظفر

منابع فرعی درس :

قوانین و رسائل شیخ



مباحث اصول ۲

تعداد واحد :	۴
نوع واحد :	نظری
پیشنیاز :	مباحث اصول ۱
هدف :	آشنائی بامبانی استنباط احکام و تحمیل قدرت برآن
سرفصل دروس :	

دنباله مبحث امارات ، تعادل و تراجیح

منابع اصلی درس:



اصول الفقه استاد مظفر .

منابع فرعی درس :

قوانین الاصول و رسائل .

مباحث اصول ۲

- تعداد واحد : ۲
نوع واحد : نظری
پیشنیاز : مباحث اصول ۲
هدف : آشنائی بامبانی استنباط احکام و قدرت بر آن .

سرفصل دروس :

اصول عملیه : براءت ،
احتیاط ،
تخییر ،

منابع اصلی درس :

اصول الفقه مظفر و رسائل شیخ انصاری .



منابع فرعی درس :

قوانین الاصول .

قواعد فقیه ۱

- تعداد واحد : ۲
نوع واحد : نظری
پیشنیاز :
هدف : آشنائی با کلیات احکام فقه و بررسی و بحث درباره تعدادی از قواعد فقہی

سر فصل دروس :

مشمول برده قاعده از قواعد مشهور فقه اسلامی نظیر
قاعده لاضرر، قاعده ید، قاعده نفی عسر و حرج ،
قاعده فراغ و تجاوز ، قاعده قرعه ، قاعده مایضن
بمجهجه ، یضن بفاسده ، قاعده تتسبیب و
غیره .

منابع اصلی درس :

جزوه استاد بر مبنای کتابهای از قبیل :
القواعد الفقیه بجنوردی و عوائد نراقی و عناوین میرفتاح



قواعد فقه ۲

- تعداد واحد : ۲
نوع واحد : نظری
پیشنیاز : قواعد فقه ۱
هدف : آشنائی با کلیات احکام فقه اسلامی و بررسی درباره
پاره ای از قواعد فقهی
سرفصل دروس :

مشمول برده قاعده از قواعد مشهور فقه اسلامی از قبیل :
قاعده غرور ، قاعده غرر ، قاعده نفی سبب
قاعده میسور ، قاعده اصله الصحه و غیره .

منابع اصلی درس :

جزوه استاد بر مبنای کتابهای از قبیل القواعد الفقهیه
بجنوردی و عوائد نراقی و عناوین میرفتاح .



فقه استدلالی (۱)

تعداد واحد :	۴
نوع واحد :	نظری
پیشنیاز :	
هدف :	آموزش فقه استدلالی و روش استنباط احکام

سرفصل دروس :

مشمول بر کتابهای : قضا، شهادات، حجر، ضمان، حواله
کفالت، صلح، شرکت، مضاربه، قضا و شهادات
بمنزله ۲ واحد و بقیه نیز ۲ واحد است .
کتابهایی از قبیل وقف، عطیه، تجارت، دین، رهن،
ودیعه، عاریه، شفعه، وکالت، اقرار، احیاء موات
صید و ذباحت، اطعمه و اشربه .
در طی ترمهای تحصیلی بعنوان تکلیف به دانشجویان داده میشود و
موظف میشوند با مراجعه به کتابهای جواهر و مسالك و
غیره به تحقیق و بررسی آنها پردازند .

منابع اصلی درس :

شرح لمعه شهید ثانی

منابع فرعی درس :

شرایع و مسالك



فقه استدلالی (۲)

تعداد واحد : ۴
نوع واحد : نظری
پیشنیاز :
هدف : آموزش فقه استدلالی و روش استنباط احکام

سر فصل دروس : مشتمل بر کتابهای مزارعه ، مساقات ، اجاره
سبق و رمایه ، جعاله ، وصایا که بمنزله دو واحد
منظور شده است و کتابهای نکاح و طلاق بمنزله
دو واحد دیگر منظور شده است .

منابع اصلی درس :

شرح لمعه شهید ثانی

منابع فرعی درس :



شرایع و مسالك .

فقه استدلالی (۳)

تعداد واحد :	۲
نوع واحد :	نظری
پیشنیاز :	
هدف :	آموزش فقه استدلالی و روش استنباط احکام

سرفصل دروس :

مشمول بر کتابهای حدود و تعزیرات که ۲ واحد منظور
شده و قصاص و دیات ۲ واحد دیگر.

منابع اصلی درس :

شرح لمعه شهید ثانی

منابع فرعی درس :

شرایع و مسالك



فقه تطبیقی

تعداد واحد : ۲

نوع واحد : نظری

پیشنیاز :

هدف : آشنائی با فتاوی و نظرات فقهای شیعه و مذاهب اربعه

و تطبیق و مقارنسه بین آنها .

سر فصل دروس :

کتابهای وصایا و ارث

منابع اصلی درس:



خلاف شیخ طوسی

منابع فرعی درس:

تذکره الفقهای علامه حلی .

((بسمه تعالی))

اصلاح و تغییر واحدهای رشته های الهیات و معارف اسلامی بر اساس مصوبه کاهش سقف واحدها

الف: واحدهای درسی دوره کارشناسی رشته الهیات و معارف اسلامی

سقف واحدها به دلایل زیر از ۱۴۶ واحد به ۱۳۵ واحد تقلیل یافته است.

- ۱- درس ۲ واحدی زیست شناسی از مجموعه دروس عمومی حذف شده است.
- ۲- دو درس فارسی ۱ و ۲ به ارزش ۴ واحد به یک درس ۳ واحدی تبدیل شده است که باید در دو جلسه ۱/۵ ساعته تدریس شود.
- ۳- دو درس زبان ۱ و ۲ به ارزش ۴ واحد به یک درس ۳ واحدی تبدیل شده است که باید در دو جلسه ۱/۵ ساعته تدریس شود.
- ۴- ارزش درس آموزش عربی (۱) از ۸ واحد به ۵ واحد تقلیل می یابد و محتوای آن تغییر نمی کند.
- ۵- ۴ واحد از دروس اختیاری حذف می شود.

ب: واحدهای درسی دوره کارشناسی رشته دبیری الهیات و معارف اسلامی

سقف واحدها به دلایل از ۱۴۶ واحد به ۱۳۵ واحد تقلیل یافته است

- ۱- از مجموعه دروس عمومی درس زیست شناسی به ارزش ۲ واحد حذف شده است.
- ۲- دو درس فارسی ۱ و ۲ به ارزش ۴ واحد به یک درس ۳ واحدی تبدیل شده است که باید در دو جلسه ۱/۵ ساعته تدریس شود.
- ۳- دو درس زبان ۱ و ۲ به ارزش ۴ واحد به یک درس ۳ واحدی تبدیل شده است که باید در دو جلسه ۱/۵ ساعته تدریس شود.
- ۴- درس آموزش عربی ۱ از ۸ واحد به ۵ واحد بدون تغییر در محتوا تقلیل یافته است.
- ۵- ۲ واحد از درس تمرین دبیری کسر می شود.
- ۶- درس فلسفه ۵ به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

ج: تقلیل واحدهای درسی در ۵ رشته کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی ✓

۱- رشته علوم قرآن و حدیث

- تاریخ حدیث ۲ به ارزش ۲ واحد حذف می شود.
- روشهای تفسیری به ارزش ۲ واحد حذف می شود.
- زبان خارجی ۲ به ارزش ۲ واحد حذف می شود.



۲- رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی

- احادیث فقهی به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

- مباحث اصول ۲ از ۴ واحد به ۲ واحد تقلیل می یابد.

- زبان خارجی ۲ واحد حذف می شود.

۳- رشته فلسفه و کلام اسلامی

۱- تاریخ علم و کلام و فرق اسلامی به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

۲- فلسفه تطبیقی به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

۳- زبان خارجی ۲ به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

۴- رشته ادیان عرفان تطبیقی

۱- ادیان اروپای قدیم به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

۲- تاریخ مجادلات در اسلامی به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

۳- زبان خارجی ۲ (متون اسلامی) حذف می شود.

۵- رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی

۱- شناخت مأخذ تاریخ شیعه به ارزش ۲ واحد حذف می شود.

۲- متون تاریخی، جغرافیایی و کتیبه ها از ۴ واحد به ۲ واحد کاهش می یابد.

۳- زبان خارجی ۲ حذف می شود.

بنابراین سقف واحدها در همه ۵ رشته کارشناسی ارشد الهیات و معارف اسلامی از ۳۸ واحد به

۳۲ واحد تقلیل می یابد که ۲۸ واحد آن درس و ۴ واحد پایان نامه است.

